

Кшыштаф Каміль Бачыньскі/ Krzysztof Kamil Baczyński (1921 – 1944)– Кшыштаф Бачыньскі – адзін з самых легендарных творцаў у польскай літаратуры. Створаная паэтычная прэмія яго імя. Песні на яго вершы спяваюць многія барды, у тым ліку Эва Дэмарчк. Паэт з’яўляецца патронам шэрагу школаў, бібліятэк, скаўцкіх дружынаў і інш. Кшыштафу Бачыньскаму прысвечаная кніга апавяданняў Ежы Анджэеўскага “Нос”. У 1984 годзе быў зняты фільм “Чацверты дзень”, прысвечаны апошнім чатыром дням яго жыцця.

Я на краі смерці сталею

Вершы

Галавою на карабіне

(Z głową na karabinie)

Я ў начной адчуваю стыні,
як мацней сціскаецца кола...
А мяне ж разьбавалі плыні,
зыбка хмар люляла над долам.

Гэта мне нястрымныя воды
на сваіх ланжэронах неслі
бузіну; навальнічны подых
быў усмешкай мне з паднябесся.

Страшны свет чую вечно побач –
кола востра пад горла коле...
Як і ўсім, зямля не пустэльнай
мне была, а ўрадлівым полем.

З мяне біла струменем дымным
маладосць – і растала шлейфам;
сёння лютым народа сынам
я на краі смерці сталею.

Як нажом, яшчэ да змяркання
мне святло перарэжа колам –
і разьбу я прасплю, як мёртвы,
карабін падклаўшы пад голаў.

Папалам вастрыём расцяты,
у крыклівым падзеяў гудзе

кіну я галаву – гранатай,
час расцісне мне лапай грудзі,

бо жыццё напаўняла страхам,
а адвагаю – блізкасць згубы;
прыйдзе смерць, калі веліч справаў
неразумнай любоўю любіш.

4 снежня 1943

пераклад з польскай – Кацярына Маціеўская

Дождж
(Deszcze)

Дождж – сівыя сцябліны, шэры шум,
а ля вокнаў – смутак і кананне.
Ты любіш дождж такі і шоргат струн,
дождж – літасць і маўчанне.

А там цягнікі ізноў імкнуцца ў далеч, –
ды без цябе. Чаму ж? Чаму ж? –
садамі вод у рэкі жалю,
ў алеі крышталёвых руж.

Чакаеш ты? Яшчэ чакаеш?
Дождж – літасць: змые ўсё бяследна –
і бітваў кроў, і нас, і ў камень
сцвярдзелае ад мук паветра.

А ты яшчэ ля вокнаў марыш,
ты – камень надмагільны ўласны.
Сціраецца, спывае з твару –
дажджом? слязьмі? – пячатка часу.

Па тым, што ўдар замала болю
нясе ў глухой птушынай ноце,
што не такой хацеў любові,
што гэты плач – нібыта з плоці.

Што грэх сляпы і незваротны –

віна віну збірае ў кола, –
і што нібыта ля касцёла
здань прамільгнула сном самотным.

Я ў шолаху шкляным адчую:
з-пад ног зямля спывае ў пошум.
Сябры збяруцца ў даль нямую
з крыжамі – іх адзінай ношай.
Ля іншых дождж сцяною стане,
астатніх прорва цемры прыме –
плывуць за шклом, што як са сталі,
чужыя твары міма, міма...

І прыйдзе дождж сцінаць і раніць –
як косы, струмяні сляпыя;
і змок накрые, змок абмые...
Я, што любіў, змагаўся, плакаў,
стаў ля вытоку-студні ўранні,
пад пугай слоў пустых – сабакам;
ва ўладзе грознага маўчання.

Не пакаханы, не забіты,
недасканалы, недарэчны,
я чую дождж – ці плач сардэчны, –
аб тым, што свет – для Бога марнасць.
Адзін, стаю да цемры тварам,
а кроплі падаюць бязгучна –
усё лягчэй, не так балюча.

скончана 21 лютага 1943

пераклад з польскай – Кацярына Маціеўская

Самотная смерць
(Śmierć samotna)

Гэта горад падзей васковых, дзе мёртвых ластавак здані
чарцілі ў паветры крывыя палётаў.
Чорнай далоні ўдарам па ночы – полі змагання
я іду праз абозы смяротных намётаў.
Дзе ластавак сон загінуў, прылеплены да хмараў?

Дзе скінуў я трывогу – у вулках апраметных?
Вось дзень арэхам цвёрдым схапілі ў пашчы львы,
каменныя львы на пастаментах.
Цябе не знаў я. Ў неба плывеш ты арыёнам.
У трупным бляску зораў з прадметаў вее жах.
Задушлівую рэчку скрадаюць зоры громам,
і я зблякаю газам з пакутай у вачах.
Іду ў завулак – да ног ён хінецца з пакорай,
там на скразную рану вее з вачніцаў вецер.
Далей не вядзі мяне, божа – там абрываецца морак
і ад брудных каналаў дзьме самотную смерцю.

снежань 1940

пераклад з польскай – Ганна Янкута

У лясах (Lasem)

Я лясамі хаджу, не нагой ступаю, а лапай,
і ў цеснай нары я сапу і мару аб леце.
Гэта праўда, што да патопу рыбай я плаваў,
а цяпер зрабіўся ваўком, што любіць квецень?
Водар у поўсці востры. Сосны плывуць бязмоўна.
Вам у вочы гляджу, і мой крок апынаецца векам.
Там, дзе раптам выходзіць лес у ліловы дзядоўнік, –
паляўнічы з сабакам, што таксама быў чалавекам.

лістапад 1940

пераклад з польскай – Ганна Янкута

Балада шыбенікаў (Ballada o wisielcach)

I

Калыхае нас, калыхае,
ў шыбеніц пейзаж умураваных.

Смерць стамлёна дыхае. Ёгары
неба, як крумкач, лунае ціха,
ў шпоры нашых ног звіняць вятры.
Толькі гэтай ноччу можна дыхаць –
ля глухой світальнае сцяны
тут зямлю дратуюць прагна крокі...
стогн вяроўкі слізкай ледзяны
і тужлівы лямант ля дарогі.
Мы пажыву знаходзім у снах,
бы вампіры, высмоктваем жыцці.
Ноччу месяц быў побач, як знак, –
з хмар, як вока нябожчыка, выцек.
Калыхае нас, калыхае,
ў шыбеніц пейзаж умураваных,
між часоў і зораў, напаказ.
Пальцы петлямі на места ў ранах –
гэта цені сцелюцца ад нас,
ў шыбеніц пейзаж умураваных.

II

Штовечар
нас, тых жа самых, вядзе дысанансамі сходаў
у тыя ж кватэры, дзе лямпачак мёртвы бляск.
Будзіць нас восень, заўсёды восень,
вочы глядзяць у вырак чорных дзвярэй штораў.
Потым нас выштурхвае туман,
у рэальнасць нашую не верыць.
Падае імкліва на галовы
сонца вечаровае сякерай.
І далей, далей, да далягляду,
ў ноч сляпую, дыхаць прагна, плыць у морак,
павуціннем сцежак у прысадах
да халодных, як нябёсы, зораў.
І далей, далей, да далягляду,
каб, ад путаў прывідных у ранах,
абудзіла нас гайданне, калыханне –
ў шыбеніц пейзаж умураваных.

1940

пераклад з польскай – Кацярына Маціеўская

Каментар

Верш “**Самотная смерць**”, як зазначае К. К. Бачыньскі ў “Бібліяграфічных прыпісках”, “напісаны ў гарачцы, падчас хваробы” (Krzysztof Kamil Baczyński. *Utwory zebrane.* – Kraków, 1961. – S. 313).

© Кацярына Маціеўская, пераклад, 2010

© Ганна Янкута, пераклад, 2010